

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

90. An taciturnitas veri reddat subreptitiam dispensationem, quando
tacetur aliquid, quod secundum stylum Curæ est necessario
declarandum? Ex p. 1. tr. 10. res. 42.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

qui in dubio, & quantum fieri potest, praesumendus est. Nam praesumptio faciens actum valere, reputatur reliquis firmior, & potentior, vt probat Menochius de praesump. lib. 6. praesump. 4.

ras expressa sit finalis, quae vitiat dispensationem, vel tantum impulsiva, quae non vitiat; item quando dubium est, an satis probetur veritas narrationum in supplicatione, &c. & negatiuam sententiam docet Coninch de Sacram. diffus. 33. dub. 6. num. 93. vide etiam Gutierrez lib. 3. pract. 99. quast. 77. num. 115. Menochium volum. 3. consil. 262. num. 57. Barbolam part. 1. leg. 1. numer. 84. pro solut. matrim. & alios penes ipsos. Haec opinio est probabilis.

praeterita, & doctrina huius textus lege ibi Ref. eius secunde nor & infra in Ref. 102. §. vlt. ad meadum.

RESOL. LXXXVIII.

An qui dubitat, num dispensatio obienta, sit valida? Et notatur, quod quando dubitatur, an causa in dispensatione, vel gratia, aut privilegio, tacita, vel falso expressa sit finalis, vel tantum impulsiva, praesumendum sit esse causam impulsivam, & non finalem. Ex p. 1. 3. Ref. 45.

2. Sed non minus probabilem contrariam esse existimo, quam tuetur Salas de legibus, disp. 20. sect. 15. num. 22. Sanchez de matrim. lib. 9. disp. 21. num. 25. & alij quia in dubio semper praesumitur actus validus, cap. Abbate, de verb. significat. & consequenter dicendum est, quod possessio sit pro valore actus, & in dubio causa praesumitur semper impulsiva. Ceteras rationes videbis apud Sanchez; adi illum, & non pigebit. Vide etiam Riminaldum volum. 3. cons. 275. num. 17. & volum. 5. cons. 562. num. 26. & sequenti. & Bonacinum de legib. tom. 2. disp. 1. quast. 2. punct. 6. num. 4. hanc sententiam docentes.

3. Verum post haec scripta inveni nouissime Franciscum Merollam in suis disp. 3. cap. 3. diff. 3. coroll. 14. num. 178. negatiuam sententiam aduersus Sanchez docere; sed ego his non obstantibus, non discedo ab eius sententia affirmatiua, quam praeter citatos Doctores, etiam docet, & sustinet amicissimus Pater Sanctarellus tom. 1. variar. resol. quast. 59. per totam. Dico igitur, quod quando dubitatur an dispensatio sit valida, an subreptitia, praesumendum est, quod sit valida; nam in re dubia iudicandum est in fauorem actus. Ideo haec omnia Confessarij mente teneant, nam vt dixi, pluries haec dubitatio in facti contingentia potest accidere; & secundum hanc opinionem consulentes; seu penitentes a multis laboribus liberabuntur.

RESOL. XC.

An taciturnitas veri reddat subreptitiuam dispensationem, quando taceatur aliquid, quod secundum stylum Curiae est necessario declarandum? Ex p. 1. tit. 10. Refol. 42.

§. 1. Affirmatiue respondet Sanchez tom. 2. lib. 8. disp. 21. quast. 1. Layman in Theolog. moral. lib. 1. tract. 4. cap. 22. numer. 18. Et ratio est: quia stylus Curiae facit ius, vt ex multis probat Barbolam in collect. tom. 1. lib. 1. tit. 2. cap. 11. numer. 3. Ego, &c.

Sup. hoc in Ref. seq. signanter in §. Itaque, & lege Refol. not. seq.

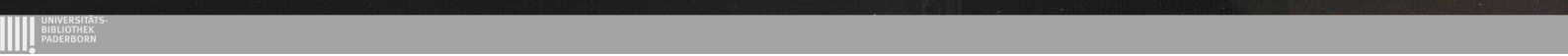
2. Sed Granado in part. 2. contr. 7. tract. 3. part. 2. disp. 17. sect. 6. num. 46. docet, tunc stylum Curiae facere ius, quando constat, eum esse talem, vt prudentis arbitrio inducat obligationem etiam in foro conscientiae; quod non semper constat: imò Henricus lib. 12. cap. 3. num. 7. asserit, taciturnitatem veri non vitare dispensationem in foro conscientiae, sed solum in externo; licet stylus Curiae petat vt non taceatur: & Ceuallos in 99. pract. quast. 737. à num. 20. ait, eiusmodi stylum non obligare extra Curiam; quod idem sentiunt alij Doctores: & praeterea stylum Curiae variari, variat Pontifice, & non obligare, nisi sit scriptus, & à Papa approbatus, Quod quidem deseruier, vt non reputetur subreptitia dispensatio, in qua taceatur verum contra stylum Curiae; nisi certo constiterit, talem esse stylum, vt in foro animae obliget, & in eo loco

Sup. hoc stylo curiae latissime supra in Ref. 63. §. difficultas. & in multis aliis eius annot. & in Ref. seq. §. Itaque, & in aliis eius not.

RESOL. LXXXIX.

An in dubio circa dispensationem matrimonij, dispensatio censenda sit valida, & g. vt si causa tacita, vel falso inter alias veras expressa sit finalis, vel tantum impulsiva? Idem est, quando dubium est, an satis probetur veritas narratorum in supplicatione, &c. Ex part. 3. tit. 6. & Milcz. Ref. 9.

§. 1. Hic casus frequenter potest accidere, vt si v. g. causa tacita, vel falso inter alias ve-

in quo traditur dispensatio. Hæc Granado, licet contrarium sentiat Salas de legib. q. 97. tract. 14. disp. 20. sect. 15. numer. 17. & Sanctatellus variar. resolut. p. 1. q. 50. numer. 17. vbi docent sententiam Sanchez, & impugnant Henriquez, & Cevallos quorum sententia tutissima est, cum opposita sit periculosa: quando taciturnitas reddit dispensationem difficiliorem.

RESOL. XCI.

An taciturnitas veritatis dispensationem vitiet, quæ sola est causa finalis concessionis, & secus vero, quando est sola causa impulsiva?
Et docetur, quæ sit causa finalis, & quæ vero impulsiva.
Ex p. 8. tr. 3. Ref. 50.

Sup. hoc in
Ref. præteri-
ta, & lege
Ref. & § 5.
not. leg.

Relictis aliis sententiis, assero solum vitari gratiam, & dispensationem tacita veritate, quæ est causa finalis concessionis; secus vero quando est solum causa finalis impulsiva. Appello causam finalem illam, quæ cognita, Princeps gratiam non concessisset: impulsivam vero, quæ cognita, concessisset quidem, sed cum maiori difficultate. Et ita hanc sententiam tenet Pater Molina de iust. tom. 1. tractat. 2. disp. 173. verb. ut item legitimatio. Emmanuel Sa verb. Gratia, num. 10. Covarruvias lib. 1. variar. cap. 20. num. 5. Menochius de arbit. lib. 2. cent. 4. cas. 201. num. 3. & alij, quibus adde novissimè sapientissimum P. Amicum tom. 5. disp. 6. sect. 8. num. 114.

2. Probat hæc opinio ex cap. dudum, vers. Nos igitur, de prebend. in 6. vbi ad valorem concessionis beneficii, ponderat Pontifex, non obtare taciturnitatem veri, quo cognito, adhuc concessisset, ibi, Considerantes quoque, quod nos, exposito nobis de potestate predicta, nihilominus litteras gratiosas daverimus. Item ex cap. fin. de sil. presby. in 6. vbi decidens textus, non valere dispensationem ad aliud beneficium impetrandum, ab illegitimo obteptam, si aliud prius impetrauerat, nisi prioris defectus mentionem faciat, reddit rationem his verbis: Cum non sit verisimile, sedem ipsam cum illo predictum patiente defectum, voluisse, si hoc fuisset expressum, dispensare.

3. Secundo, probatur, quia ratio huius subreptionis, & efficaciar gratiar, tacita veritate, confurgit ex ignorantia illius veritatis in Principe, ac proinde defectus voluntatis concedendi, ignorantia enim, voluntarium aufert. At subreptio, & defectus causæ impulsivæ, quæ solum retardaret à tam felici concessione, non irritat dependentia à gratuita voluntate, nec aufert voluntarium ad eorum valorem requisitum, sed tunc tantum, quando omnino retraheret à concessione, & sic ex defectu in causa finali, ut constat ex l. cum tale, 71. §. falsam causam, ff. de condit. & demonstr. vbi deciditur, tunc vitari legatum ex causæ defectu, si probetur fore, ut cognita veritate testator non legaret. Ergo à fortiori, gratiar, & dispensationes, quæ non omnino gratuita sunt, sed ad Principis officium spectant, & in quibus concedendis, aut denegandis, ratione ipsam duci oportet; tunc tantum vitabuntur, ac involuntaria censentur, quando ignorantia, aut error Principis versatur circa causam finalem, quæ verè cognita, gratiam non concessisset.

4. Confirmatur, quia in cæteris omnibus dispensationibus, defectus causæ impulsivæ non impedit valorem actus, sed solius causæ finalis, ut dicunt communiter Doctores, ex cap. cum cessante, de appell. & leg. si mulier, Cod. de iure dot. & leg. 1. §. sexum, ff. de postulat. ergo idem dicendum est in gratiis, & dispensationibus.

5. Dicendum est igitur non cuiuscumque veritatis taciturnitate dispensationem vitari, sed solum ea, quæ cognita dispensationem retraxisset à dispensatione concedenda, quæque per se ad dispensationem facit. Prior assertio pars probatur; nam tunc vitatur substantialiter dispensatio, quando non procedit ex efficaci, & absoluta voluntate dispensatoris: quocumque taceat veritas, quæ cognita, concessa non fuisset dispensatio, non procedit ex efficaci, & absoluta voluntate dispensatoris: ergo substantialiter vitatur. Maior patet: nam valor dispensationis pendet ex voluntate concedentis: ergo quando ea non est efficaci, absoluta, sed tantum, conditionata, non erit sufficiens ad valorem dispensationis, conditione non subsistente. Minor probatur; quia quando veritas, quæ taceat, est talis, ut ea cognita, non fuisset concessa dispensatio, absolute talem dispensationem concedere, sed sub conditione, nisi omitatur veritas, quæ cognita, dispensatio non concederetur. Cæterum limitatur assertio, nisi veritas, quæ taceat, sit notoria, quia tunc censetur nota dispensatori.

6. Posterior pars assertionis constat. Primo, si quis multis criminibus irretitus, beneficium à Pontifice impetraret, qui tamen si ab eo cognitus fuisset, ob sua crimina non impetrasset: cum tamen nemo dicat, huiusmodi impetrationem esse inualidam, ex eo quod si Pontifex beneficiati crimina cognovisset, beneficium illi non contulisset. Secundo, quia non præsumitur dispensator suam dispensationem concedere sub tacita conditione cuiuscumque suppressæ veritatis, quæ expressa ipsum retraxisset à dispensatione concedenda, sed eius dumtaxat, quæ ad dispensationem pertinet, alioqui innumera sunt veritates, quæ si explicarentur, dispensationem retraherent à dispensatione concedenda: vnde nunquam dispensatus posset esse in conscientia securus de dispensationis valore. Ratio est, quoniam dispensator, cum dispensat, per se tantum attendere præsumitur ad ea, quæ extrinseca sunt dispensationi, quæque per se ad illam pertinent.

7. Porro, quæ ad dispensationem pertinere censentur, duplices sunt generis: alia intrinseca, ut est causa finalis: alia extrinseca, à iure requisita, vel consuetudine introducta, vel ex stylo Romanæ Curie præscripta, quorum omnium taciturnitate vitatur dispensatio: quia dum dispensator dispensationem concedit, præsumitur eam concedere sub tacita conditione, nisi prætermittatur aliqua veritas de iure, vel stylo Romanæ Curie, aut recepta consuetudine apposita. Quo fit, ut hæc etiam ex ignorantia omissa, dispensationem vitent, quia pertinent ad substantiam valoris, qui pendet ex voluntate dispensantis. Et hæc omnia docet Amicus vbi supra.

8. Itaque in dispensatione non solum exprimentur ea, quæ iura iubent exprimi. Suarez de Relig. tom. 2. lib. 6. cap. ultim. num. 5. Sanchez de Matr. lib. 8. disp. 21. numer. 13. & alij. Sed etiam idem dicendum videtur de qualitate, quæ, si ex stylo Curie Romanæ, in rescriptis exprimentur; talis enim est necessarius explicanda in impetratione dispensationis, vel alterius gratiæ, ne reddatur subreptiva, quamvis constet eam expressam, Principem adhuc gratiam fore concedendum. Ratio est, quia cum stylus Curie fiat ius, cap. quam gravi, de crimin. fals. nec ab eo sit recedendum, ut, multis citatis, probat Mascard. de probat. conclus. 1377. numer. 5. Idem de hac qualitate sentiendum est, quod de illa, quam iura exprimi iubent. Sic docent Decian. in cap. aures, in non. edit. conclus. 2. numer. 28. de §. 1. in rescripti.